

توسعه ایران در گرو عقلانیت

روزنامه دنیای اقتصاد - شماره ۳۰۵۳ (۳۰۵۳) | تاریخ چاپ: ۱۳۹۶/۰۳/۰۳ | بازدید: ۳۴۹ بار | کد خبر: DEN-۱۱۰۲۰۸۵

امیرحسین خالقی

دکترای سیاست‌گذاری عمومی دانشگاه تهران

رئبارد از اقتصاددانان بنام مکتب اتریش زمانی گفته بود اینکه پاسداری از اخلاق را به دولت بسپاریم، مثل این است که روباه را مسوول نگهداری از مرغ‌ها کرده باشیم! او به خوبی می‌دانست که منطق عمل دولتی سیاسی است، حرف از توازن نیروها و قدرت است، شوخی است فکر کنیم می‌توان از دولت انتظار اخلاقی عمل کردن داشت و این هم ربطی به این یا آن دولت ندارد. دست‌کم از زمان ماکیاولی می‌دانیم که سیاست‌ورزی عرصه‌ای مستقل از اخلاق است و ژست‌های اخلاقی اهالی سیاست را نباید جدی گرفت. مرد سیاسی حتی اگر بخواهد هم نمی‌تواند همواره اخلاقی عمل کند، از این روست زمانی که سیاستمداران زیاد از اخلاق صحبت می‌کنند باید با بدبینی با آن روبه‌رو شد.

پوپولیسم اما همواره بر نوعی توجیه اخلاقی سوار می‌شود، رایج‌ترین وعده پوپولیستی که پخش اعانه‌های مستقیم (بخوانید یارانه) و غیرمستقیم بیشتر در میان اقشار کم‌درآمد است، همچون وظیفه اخلاقی دولت نمایش داده می‌شود. روال کار هم دشوار نیست؛ دولت از خود پولی ندارد، پس باید پولی را از داراها بگیرد و آن را به نادرها بدهد. این کار نیازمند یک دم و دستگاه بزرگ اداری است که «بازتوزیع» را به انجام رساند، به زبان رسمی رایج مملکت این کار «خیر» دولت‌ها نوعی «اشتغال‌زایی» هم به شمار می‌آید! اما قضیه پیچیده‌تر از اینهاست، گرفتن پول (بخوانید به زور) از برخوردارها و پخش آن میان فقرا افزون بر اینکه دعای خیر مستضعفان را برای اهالی سیاست به همراه دارد، راهی برای جلب حمایت سیاسی هم به شمار می‌آید. تنها این نیست که پولی از کسی گرفته و به کسی دیگر داده شود، در همین فرآیند یک خرید هم اتفاق می‌افتد و دولتی‌ها از جیب دیگران برای خود محبوبیت می‌خرند! پوپولیسم حتی فراتر می‌رود، اعانه‌ها را حق مسلم گیرندگان آنها نشان می‌دهد که از حلقوم «از ما بهتران» بیرون کشیده‌اند. سخت نیست دربابیم که پوپولیسم کارش را با تولید نفرت پیش می‌برد، شکاف به وجود می‌آورد و از آب گل‌آلود ماهی می‌گیرد.

منتقدان می‌گویند توجیه اخلاقی این سیاست‌های «بازتوزیعی» نارواست، در هر کنش اخلاقی فرض بر آزادی و انتخاب فرد است، اما دولت بر خلاف میل فرد به اجبار بخشی از حاصل زحمت او را می‌گیرد و سپس آن را به شکلی که خود صلاح می‌داند به دیگران می‌بخشد. بسیار دیده‌ایم که خیریه‌ها و سازمان‌های غیردولتی بسیار کارآمدتر از مشابه‌های دولتی عمل می‌کنند، اگر بنا به «عدالت اجتماعی» است، بعید است نهاد سیاسی دولت بیشتر از خود شهروندان دغدغه آن را داشته باشد. هواداران «عدالت اجتماعی» می‌گویند اصل «از هر کس به اندازه توانش و به هر کس به اندازه نیازش» می‌تواند جامعه ما را زیستنی‌تر کند، ولی غافلند که دنیا قصه و افسانه نیست. آنکه توان بیشتری دارد آنقدر می‌فهمد که به سود اوست که خود را کم‌توان‌تر نشان دهد و آن‌که نیاز دارد هم حواسش هست که خود را نیازمندتر نشان دهد، در این میانه مداخله دولت فقط و فقط کار را بدتر می‌کند. کاری که افراد به صورت خودجوش و اختیاری با کارآیی بالاتر انجام می‌دهند، دولت‌ها با هزینه و فساد بیشتر پیش می‌برند، کارشان به نام مردم و به کام نورچشمی‌ها (cronies) است. سیاست‌های پوپولیستی هرچند در بادی امر اخلاقی می‌نماید، ولی از قضا درست برخلاف آن چیزی است که ادعا می‌کند.

اما اجازه دهید به مورد ایران بپردازیم، در همین انتخابات اخیر کشور دیدیم که بسیاری از وعده‌ها حول این موضوع می‌چرخید که از پول دهک‌های بالا بزنیم و به پرداختی دهک‌های پایین بپردازیم و حق اکثریت را از آن چند درصد اقلیت بگیریم. روشن است که هدف از جار زدن این قبیل «انسان‌دوستی‌ها» جلب رای بود و راه‌های بهتری برای بهبود معیشت کم‌درآمدها وجود داشت و البته اینها نسبتی با اخلاق ندارد. چیزی که شاید با قطعیت بیشتری باید گفت این است که در نهایت وعده پخش پول میان محرومان پیروز نشد و در استان‌هایی مانند سیستان و بلوچستان و کردستان که متأسفانه از محروم‌ترین استان‌های کشور به شمار می‌آیند، وعده دریافت اعانه بیشتر کارگر نیفتاد. از این چه نتیجه‌ای باید گرفت؟

تا زمانی که بررسی‌های دقیق از پایگاه اجتماعی هواداران گروه‌های مختلف صورت نگیرد، نمی‌توان پاسخ درستی داد. در کشور ما که در یک ماه منتهی به انتخابات صحنه سیاسی دگرگون می‌شود، حتی صحبت از نگرش سیاسی منسجم افراد و گروه‌ها، ساده نیست. با این همه دشوار بتوان این گفته رایج را پذیرفت که نتیجه انتخابات ایران به این معنا بود که از شر پوپولیسم راحت شدیم، فضای سیاسی ایران بسیار پیچیده است و باید بسیاری ملاحظات را در نظر داشت. مهم‌ترین نکته در ناکامی مخالفان این بود که نامزدهای رقیب دولت قابلیت ایفای نقش «ناراضی مستقل» را نداشتند، به‌منظور استفاده از خرمن ناراضیاتی مردم باید نوعی فاصله با سیستم مستقر را حفظ کرد تا صحبت از «ما» و «آنها» باورپذیر به نظر بیاید که در این مورد چنین نبود. وانگهی دست‌کم ۱۵ میلیون نفر به دنبال تغییر وضع موجود بودند و هرچند نمی‌توان همه آنها را هوادار سیاست‌های پخش پول دانست، صحبت از دور شدن خطر پوپولیسم خوش‌بینانه است. هیولای پوپولیسم همچنان بالای سر ما حاضر است و با توجه به توفیق آن در گذشته همچنان به عنوان اسلحه‌ای موثر به کار گرفته خواهد شد.

می‌توان حدس زد که در دوره بعدی با توجه به طرح‌های اصلاح اقتصادی آینده دولت، معضل پوپولیسم حتی به‌صورت جدی‌تر هم مطرح خواهد بود، آنچه امروز دیده شد، تنها نوک یخ بود و اوج آن را باید در چهار سال آینده دید. کم نیستند کسانی که می‌خواهند از نمد ناراضیاتی برای خود کلاهی بدوزند، در آینده هم بسیار بهتر و ظریف‌تر عمل خواهند کرد. کار نخنگان میهن‌پرست ایرانی تازه شروع شده است، باید آگاهی‌بخشی به گروه‌های مختلف مردم و واکنش کردن آنها در برابر عوام‌فریبی سیاسیون «مردمی» را به‌طور جدی دنبال کرد. باید دیدگاه‌های در ظاهر اخلاقی پوپولیست‌ها را بی‌حیثیت کرد و این کار ساده‌ای نیست. باید نشان داد که رئیس‌جمهور نماینده تک تک مردم ایران است و اگر کسی خود را فقط نماینده «مستضعفان» معرفی می‌کند یعنی یک جای کار می‌لنگد. باید به همه نشان داد که برای پیشرفت چاره‌ای جز عقلانیت نیست و رمانتیسیم راه به جایی نمی‌برد و حتی «راه جهنم با نیت‌های خیر فرش شده است». با هزار چالش پیش‌روی کشور، همه ما نیازمند گفت‌وگو و تعامل با یکدیگر و به‌کارگیری توان تک تک ایرانیانیم، ایجاد شکاف در میان مردم و آنها را علیه هم شوراندن سرانجامی جز نابودی ایران ندارد. یادمان باشد وطن‌پرستی کافی نیست، توسعه ایران در گرو عقلانیت است.

چاپ خبر

Home/Banner/۱۵۲?title=%D۸%A۷%D۹%۸۶%D۸%AA%D۸%B۴%D۸%A۷%D۸%B۱%D۸%A۷%D۸%AA&fi=aaaaaa%۲F۸۲e۲f۵۴-۵۰۹۲-F۱۵c-/)۹۰bb-c۹ecbb۸d۸d۷۰۱.gif) (/Home/Banner/۱۴۷?title=%D۸%B۳%D۸%A۷%D۹%۸۳%D۹%۸۶%D۸%A۷%D۹%۸۵%D۹%۸۷&fi=aaaaaa%۲F۸fa۳۸b۵۸-(۵c۱۷-F۰۸۱۰۹۳۹e-۳a۲e۷۷۲۶۸f۶۲۳۰-۱۲۰-۸.gif

گروه نشریات دنیای اقتصاد

روزنامه دنیای اقتصاد (<http://www.donya-e-eqtesad.com>)روزنامه انگلیسی (<http://financialtribune.com>) Financial Tribuneسایت خبری اقتصاد نیوز (<http://www.eghtesadnews.com>)هفته نامه تجارت فردا (<http://tejarat.donya-e-eqtesad.com>)انتشارات دنیای اقتصاد (<http://book.donya-e-eqtesad.com>)واحد مطالعات بازار (<http://dmsu.donya-e-eqtesad.com>)مرکز همایش ها (<http://events.donya-e-eqtesad.com>)مرکز آموزش (<http://tc.donya-e-eqtesad.com>)فروشگاه (<http://store.donya-e-eqtesad.com>)آگهی (<http://www.donya-e-eqtesad.com/about/advertising>)

درباره ما

معرفی روزنامه (<http://www.donya-e-eqtesad.com/AboutUs>)تماس با ما (<http://www.donya-e-eqtesad.com/AboutUs>)اجرا گروه شرکت های راهبر (<http://raahbar.net>)

کلیه حقوق این سایت متعلق به روزنامه دنیای اقتصاد بوده و استفاده از مطالب آن با ذکر منبع بلامانع است